

Ryszard Jurkiewicz

"Humidity in Monuments", Giovanni Massari, Rome 1977 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 40/3, 228

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Giovanni Massari, *Humidity in Monuments (Wilgotność w zabytkach)*. International Centre for the Study of Preservation and the Restoration of Cultural Property. Rome 1977 (47 ss., 21 il.).

Książka G. Massariego – uznanego autorytetu w dziedzinie walki z wilgocią oraz jej skutkami – ukazała się w połowie lat siedemdziesiątych. Cel, który Autor zamierzał osiągnąć, wydaje się szczególnie aktualny u nas w kraju, w dobie szerokiej dyskusji nad stosowaniem rozwiązań osuszających.

Głównym zamierzeniem autora jest uzasadnienie lansowanej przez niego w wielu publikacjach tezy, że zawilgocenie jest problemem złożonym, możliwym do rozwiązania wyłącznie poprzez postawienie właściwej, udokumentowanej diagnozy.

Książka składa się z trzech rozdziałów.

W pierwszym rozdziale autor stwierdza między innymi: „Architekci i inżynierowie powinni w wypadku wilgoci postępować jak lekarze, przeprowadzając wszystkie badania niezbędne do określenia rodzaju choroby. Niebezpiecznie jest tutaj polegać na zdrowym rozsądku, jak to czyniono w przeszłości. Przeciwnie, problem (zawilgocenia – przyp. R.J.) powinien być dokładnie rozważony po starannym zebraniu podstawowych danych”.

W rozdziale drugim autor omawia 5 znakomicie dobranych przykładów obiektów zabytkowych wymagających zastosowania rozwiązań osuszających. Obiektów, w których wbrew nakazom zdrowego rozsądku, w wyniku szczegółowych badań, ustalono właściwe przyczyny zawilgocenia. Proponowane rozwiązania osuszające, mimo że nie mają nic wspólnego z hydrofobizacją, elektroiniekcją bądź elektroosmozą, trudno zaliczać do anachronicznych rozwiązań klasycznych. Autor, doskonały diagnostyk, proponuje rozwiązania optymalne w danych warunkach, wynikające z badań przeprowadzonych przy użyciu nowoczesnej metodyki. W zakończeniu tego rozdziału zawarta jest krytyka rozwiązania osuszającego bazującego na koncepcji syfonu Knapena. W stosunku do innych rozwiązań, takich jak hydrofobizacja silikonami lub nasycanie krzemianami, autor używa określenia „teoretyczne” wyjaśniając, że jego zdaniem nie jest możliwe uzyskanie przy ich użyciu prawdziwie wodoodpornej, poziomej warstwy.

G. Massari powtarza propozycję zgłoszoną przez siebie na kongresie w Wenecji w 1964 r., aby każdą nową technologię, mającą zapobiegać wilgoci podciąganej kapilarnie, poddawać odpowiednim badaniom i obserwacjom w autoryzowanych laboratoriach.

Rozdział trzeci, konsekwentnie do wniosków z rozdziału poprzedniego, zawiera propozycję powrotu do klasycznego podcinania murów jako najpewniejszego rozwiązania zabezpieczającego przeciwko wilgoci podciąganej kapilarnie. Tym bardziej że postęp w dziedzinie urządzeń do wiercenia i podcinania gwarantuje właściwe stosowanie tej klasycznej metody.

Mimo skromnej objętości, *Humidity in Monuments* stanowi znakomitą lekturę dla osób zajmujących się osuszaniem obiektów zabytkowych, a przedstawiony punkt widzenia potwierdza, że próby rozwiązania tego zagadnienia przy użyciu jednej, aktualnie modnej, technologii po prostu nie mają sensu.

Ryszard Jurkiewicz

Conservation of traditional Houses (Konserwacja tradycyjnych domów), Amanat al-Asima Baghdad, b.m. 1984, 84 s., 172 il. kolorowe, czarno-białe i plany, streszczenie w j. arabskim

John Warren przedstawił w odrębnym wydawnictwie (1982 r.) wybrane zagadnienia zamierzonej konserwacji bagdadzkich domów, a program opublikowała „Ochrona Zabytków” (nr 1 z 1985, s. 45). W 1984 r. urząd miasta Bagdadu – Amanat al-Asima – opublikował sprawozdanie ze zrealizowanych już działań. Jest to wydawnictwo przygotowane przez Johna Warrena dedykowane wydziałowi technicznemu urzędu miasta Bagdadu. Wstęp napisał Husham al-Madafi, wiceprezydent nadzorujący służby techniczne. Przy zdecydowanej przewadze ilustracji nad tekstem znalazło się także miejsce na zwięzłe streszczenie w języku arabskim. Charakter wydawnictwa nie pozostawia wątpliwości – jest to prezentacja zrealizowanego etapu programu konserwatorskiego.

W przedmowie Husham al-Madafi podkreśla, że książka stanowi punkt zwrotny w historii konserwacji zabytków Iraku. Dotychczasowe działania obejmowały głównie spuściznę z okresu Abbasydów – wielkie historyczne monumenty. Obecnie po raz pierwszy zwrócono uwagę na tradycyjne domy mieszkalne i to z ostatnich stu lat. Wybranie takiego zakresu działań stanowi przełom – konserwacją objęto w Iraku zabytkową architekturę mieszkalną. Wiceprezydent miasta zapowiada, że jest to dopiero pierwszy etap szeroko zakrojonego programu konserwacji tradycyjnych i historycznych domów Bagdadu.

Dodać należy, że współczesne budownictwo bagdadzkie zdecydowanie odstąpiło od tradycyjnych zasad. Nie buduje się już jednorodzinnych domów z dziedzińcem. Podejmuje się wprawdzie nieliczne próby nawiązania do tradycji, ale nie przyniosły one jeszcze satysfakcjonujących wyników. Skala zaś potrzeb metropolii i możliwości przestrzenne wyraźnie hamują wszelkie inicjatywy w tym zakresie.

Zgodnie z zawartą w publikacji relacją na 88 domów objętych badaniami i inwentaryzacją, zabiegom restauratorskim poddano jedynie 28. Wśród nich znalazły się także budynki liczące niespełna pół wieku. Co więcej – niektóre z nich (wprawdzie nieliczne) są przykładem mechanicznego przeniesienia tradycji budownictwa tyrolskiego czy z innych rejonów Europy Zachodniej i połączenia jej z elementami przestrzennego rozwiązania tradycyjnych budynków Bagdadu. Fakt ten wart jest podkreślenia. Dowodnie bowiem świadczy o szerokim pojmowaniu terminu „tradycyjny”. Wypada jednak z uznaniem podkreślić chęć objęcia ochroną pełnego dorobku zamkniętej już epoki, a także otwartość wobec trendów historycznych.

Pogłębioną charakterystykę typu domu bagdadzkiego, analizę materiałów budowlanych oraz założenia filozofii konserwacji – jak to określił autor – przedstawił John Warren w artykule publikowanym w „Ochronie Zabytków”. Tam czytelnik może uzyskać szczegółowe informacje. Tu zaś jest miejsce na refleksję generalną, próbę oceny zarówno publikacji, jak i uzyskanych rezultatów.

Sama książka i jej przedmiot stanowią ewenement w piśmiennictwie poświęconym konserwacji zabytków krajów arabskich. Bibliografia tematu jest dość obszerna, ale poszczególne publikacje ukazują się w licznych periodykach lub trudno dostępnych broszurach. Ponadto znaczna jej część publikowana jest tylko w języku arabskim. Opracowania ze streszczeniami lub pełnymi tekstami w językach europejskich